

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ЕКОФАСИЛІТАЦІЯ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА УМОВА ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ДО НЕВИЗНАЧЕНОСТІ У МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Одним із пріоритетних завдань сучасної системи вищої освіти є створення відповідних умов для підготовки конкурентоспроможного фахівця, який, враховуючи невизначеність і динамізм сучасного світу, буде продуктивним у здійсненні своєї професійної діяльності.

Підготовка майбутніх психологів, передбачає успішне оволодіння необхідною базою знань, формування загальних та спеціальних компетентностей за спеціальністю, що є передумовою ефективного вирішення професійних задач.

Створення простору для ефективного професійного розвитку майбутніх психологів, творчого пошуку особистісної моделі майбутнього фахівця, здатного ефективно діяти в ситуаціях невизначеності, працювати в умовах нехватки інформації, або її подвійності та сприймати ситуації невизначеності не як загрозу, а як такі, що містять в собі множинність різноманітних виборів [2], передбачає створення таких психологічних умов, які б сприяли формуванню толерантності до невизначеності (ТН) у майбутніх психологів.

Значна кількість робіт присвячена проблемі вивчення особистості психолога (О. Бондаренко, І. Дубровіна, В. Панок, Н. Пов'якель, Н. Чепелєва та ін.), аналізу його професійно значимих якостей (М. Молоканов, І. Трофімова, Т. Яценко та ін.), професійного становлення майбутніх психологів (Г. Абрамов, І. Андрійчук, М. Бадалов, Ж. Вірна, Л. Долинська, Т. Ільїна, О. Кондрашихіна, Н. Коломінський, І. Мартинюк, Н. Пророк, В. Семиченко, Л. Уманець та ін.) та їх професійній підготовці (П. Горностай, Т. Данилова, Н. Дуднік, Л. Кобильник, М. Коць, Н. Литовченко, О. Літвінова, О. О. Міненко, Л. Скорич, І. Тимошук та ін.).

Також, проблема формування ТН у майбутніх психологів була предметом науково-дослідної роботи українських вчених під керівництвом П. Лушина. Так, проаналізовано стан проблеми навчання майбутніх психологів, яким доведеться працювати в умовах високого рівня невизначеності [3]. Зокрема, А. Гусєв [1], запропонував методологічні підходи та принципи розвитку ТН у студентів-психологів.

Метою роботи є обґрунтування психолого-педагогічної екофасилітації як психологічної умови формування ТН у майбутніх психологів.

Недостатній рівень сформованості ТН у майбутніх психологів позначається на їх загальному розвитку психологічної готовності до здійснення професійної діяльності, що можна значно підвищити за рахунок

психолого-педагогічних умов [4], здатних забезпечити залучення у навчальний простір індивідуальних смислів суб'єктів навчальної діяльності, їх зміни відповідно до нових життєвих і професійних контекстів з метою переходу на новий рівень саморозвитку за типом толерування невизначеності [2; 5].

Слід зазначити, що толерувати невизначеність неможливо в чітко структурованому і визначеному учбовому просторі [5]. Організація учбового простору на засадах екофасилітації дозволить управляти відкритою динамічною системою особистості майбутнього психолога і підтримувати її в стані розвитку.

Розроблений П. Лушиним [2; 5] екофасилітативний підхід застосовується як в педагогічному так і в консультативному або психотерапевтичному просторі. Екофасилітатор сприяє / фасилітативно супроводжує процес відповідно динаміці і характеру учбової або особистісної саморегуляції в умовах утруднення, переходу, коли наявних засобів для оволодіння новим недостатньо [5].

Психолого-педагогічна екофасилітація як психологічна умова формування ТН включає наступні принципи [2]:

- *принцип абсолютного позитивного (або екологічного) відношення до майбутніх психологів проти принципу умовно позитивного.* Екологічність передбачає, що не тільки зміст дисципліни, а й право на вираження особистої позиції майбутнього психолога є справою спільного обговорення різним тем в рамках колективного суб'єкта;

- *принцип переходу – «порядок через хаос» проти принципу поступових змін.* Нелінійність особистісного змінювання (або розвитку) передбачає, що характер змін відбувається не завжди у формі поступового кількісного накопичення, тому «хаотичні явища» за типом порушення дисципліни майбутніми психологами, наявність учбової тривожності, низької успішності тощо, можуть інтерпретуватись як природні реакції на певні моменти групової динаміки;

- *принцип невизначеності:* ні швидкість, ні стиль, ні результати групового процесу не можуть бути передбачені заздалегідь проти принципу повної детермінації навчально-виховного процесу. Майбутній психолог, група в якій він навчається, програмний зміст навчальної дисципліни складають єдине ціле і результати взаємодії цих компонентів мало передбачені: елемент, гальмуючий розвиток системи, згодом може взяти на себе функцію конструктивного її перетворення;

- *принцип колективного суб'єкта як спільної групової ідентичності, взаємної залученості і розподіленої відповідальності* проти принципу індивідуальної відповідальності суб'єкта (викладача або майбутнього психолога) який претендує на повний контроль за тим, що відбувається в освітньому просторі. Колективний суб'єкт виступає умовою самоорганізації, ресурси якого рідко доступні окремому індивіду.

Таким чином, саморганізована система є чутливою у випадках ситуацій невизначеності, двозначності, багатозначності стимулів, складності їх інтерпретації, що є умовою формування ТН у майбутніх психологів.

Розглянуті принципи психолого-педагогічної екофасилітації, при якому викладач (фасилітатор) зберігає управлінські функції тільки як учасник самоорганізованої системи: коли кожний майбутній психолог, як елемент такої системи, може пропонувати свої управлінські функції, а протистояння, що виникає в таких ситуаціях, вирішується не тільки критикою/спротивом опонента, а й прийняттям або врахуванням його позиції, представляє собою ймовірнісний процес, результат якого неможливо заздалегідь передбачити, гарантувати. Принципи екофасилітації, в яких невизначеність або багатозначність є елементами навчального процесу, виступають психологічною умовою формування ТН у майбутніх психологів.

Література

1. Гусєв А. І. Розвиток толерантності до невизначеності у студентів-психологів / А. І. Гусєв // Актуальні проблеми психології. – 2015. – Вип. 21, Т.12. – С. 105-114.
2. Лушин П. В. Личностные изменения как процесс: теория и практика: моногр. / П. В. Лушин. - Одесса.: Аспект, 2005. – 334 с.
3. Особистісно-орієнтована підготовка майбутніх психологів у системі післядипломної педагогічної освіти : посібник / П. В. Лушин, Н. Ю. Волянчук, О. В. Брюховецька та ін.; НАПН України, Ун-т менедж. освіти. – К., 2015. – 222 с.
4. Хілько С. О. Модель формування толерантності до невизначеності у майбутніх психологів / С. О. Хілько // Вісник післядипломної освіти: зб. наук. пр. / Ун-т менедж. освіти НАПН України ; редкол. : О. Л. Ануфрієва [та ін.]. – К., 2005. – Вип. 15(28) / голов. ред. В. В. Олійник. – К. : АТОПОЛ ГРУП, 2015. – С. 254-263.
5. Экофасилитация: самоучитель для взрослых / А. И. Гусев, Я. А. Догадов, Н. В. Зернова и др.: под ред. П. В. Лушина, Я. В. Сухенко. – Киев, 2013. – 224 с. (Серия «Живая книга»; Т.3).